

Jolanta Stępniaak

Konsorcja i licencje krajowe : pytanie o bilans kosztów i efektów

Forum Bibliotek Medycznych 5/1 (9), 486-498

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KONSORCJA I LICENCJE KRAJOWE. PYTANIE O BILANS KOSZTÓW I EFEKTÓW

Informacja o przedstawianych danych

- Zespół specjalistyczny ds. infrastruktury informatycznej powołany przez MNiSzW Zarządzeniem nr 8/2011 z dnia 20 stycznia 2011 r.
 - Prof. Jan Madey – przewodniczący i 8 członków, a wśród nich:
 - Błażej Feret
 - Anna Grygorowicz
 - Jolanta Stępnik
 - Zadania
 - Ocena wykonywania zadań dotyczących utrzymania, udostępniania i rozwoju Wirtualnej Biblioteki Nauki

3. Stępnik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012 2

Wydarzenia – strona MNiSzW

- poniedziałek, 03 września 2012

Na rozbudowę i utrzymanie infrastruktury informatycznej Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczy w tym roku ponad 200 mln złotych. Z tej sumy prawie 144 mln złotych otrzyma Wirtualna Biblioteka Nauki.

<http://www.nauka.gov.pl/ministerstwo/aktualnosci/aktualnosci/artykul/dotacje-na-infrastrukture-informatyczna-przyznane/>

3. Stępnik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012 3

Fakty

- Koszty w 2011 roku
139.559.479,53zł
- Wstępny budżet MNIŚzW na WBN w 2012
164.000.000,00zł
- Wnioski na 2012 rok (licencje 2012/2013)
219.887.214,41zł

Wirtualna Biblioteka Nauki

- Termin funkcjonuje od 2005 r. (?)
obejmuje projekt udostępniania
licencjonowanych zasobów piśmiennictwa
zagranicznego raz **archiwizację polskiego
dorobku naukowego (NUKAT, BazTech,
BazHum, projekt oprogramowania YADDA)**
- Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o
zasadach finansowania nauki wprowadza
określenie **WBN** art. 18 ust.1 pkt 4
(finansowanie działalności statutowej)

Wirtualna Biblioteka Nauki

- 1999 - konsorcjum Springer
- 2000 - konsorcjum Elsevier i Springer
- 2001 – konsorcjum Ebsco
- ...
- 2006 – dofinansowanie 50% - 18 baz
- ...
- 2009 – dofinansowanie 50% - 24 baz
- 2010 – licencje krajowe na 5 baz i 20 baz dofinansowywanych w 50%

J. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

6

Polityka finansowania licencji od 2009 roku [1]

- 100% finansowanie
 - Źródła do oceny parametrycznej jednostek i pracowników naukowych
 - Wielozdziedzinowe bazy bibliograficzne lub pełnotekstowe dla konsorcjów liczących co najmniej 50 instytucji
 - Jednorazowy zakup archiwów baz
 - Unikatowe czasopisma np.: Science i Nature (o ile konsorcjum liczyło co najmniej 50 instytucji)

J. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

7

Polityka finansowania licencji od 2009 roku [2]

- 80% dofinansowanie
 - bazy wielod dziedzinowe o szczególnym znaczeniu (np. Chemical Abstracts)
- 50%
 - Bazy licencjonowane, o ile konsorcjum w roku poprzedzającym finansowanie liczyło co najmniej 10 instytucji
- 30%
 - Bazy, które nie były wcześniej objęte dofinansowaniem, przez okres 2-3 lat
 - Bazy o mniejszej liczbie uczestników niż 10

J. Stępnia: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

8

Licencje krajowe

- Od 2010
 - Ebsco, Elsevier, Springer + pakiet książek, WoS z JCR
- Od 2011
 - Science, Nature
- Od 2012
 - Wiley-Blackwell, Scopus

J. Stępnia: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

9

Inne licencje w 2012 roku

- 2 bazy z 80% dofinansowaniem (Chemical Abstracts, Mathematical Reviews)
- 20 baz z 50% dofinansowaniem
 - w tym z użytkownikami z zakresu medycyny
 - LWW (Lippincott Williams and Wilkins) – (19/19)
 - ACS (45/4),
 - Chemical Abstracts (21/4)
 - Reaxys (26/1),
 - OECD (konsorcjum baz ekonomicznych 41/1),
 - Proquest –STM (53/7),
 - CUP (22/3),
 - OUP (37/14),
 - Royal Society of Chemistry (32/?)
 - Karger (9/?)

J. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

10

Koszty [1]

- w 2009 w budżecie zaplanowano ok 50 mln. na BWN (tj. na 50% dofinansowanie)
- w 2012 tylko na licencje krajowe potrzebna jest kwota ponad 134 mln.
- Roczna skala wzrostu kosztów uzasadniana jest:
 - Inflacją (zawsze co najmniej 3-5%)
 - Rozbudową baz (nowe tytuły, nowa platforma)
 - Zwiększonym wykorzystaniem baz (liczba pobrań)
 - Wzrostem liczby instytucji w konsorcjum

J. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

11

Koszty – [2]

- Średni wzrost cen baz pomiędzy rokiem 2010 a 2012/2013 to **31,17%**, tylko 3 bazy podrożały o mniej niż **20%**, (przeanalizowano koszt 13 baz)
- Średni koszt pobrania artykułu w 2011 roku w ramach licencji krajowej: **4,96 Euro** (bez Nature i Science – 3,44 Euro)
- Średni koszt jednostkowy dla baz WoS, JCR i Ebsco (wyszukiwanie) – **2,55-Euro**
- Średni koszt pobrania rozdziału z książki **13,7 Euro**

J. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

12

Refleksje w kwestii cen

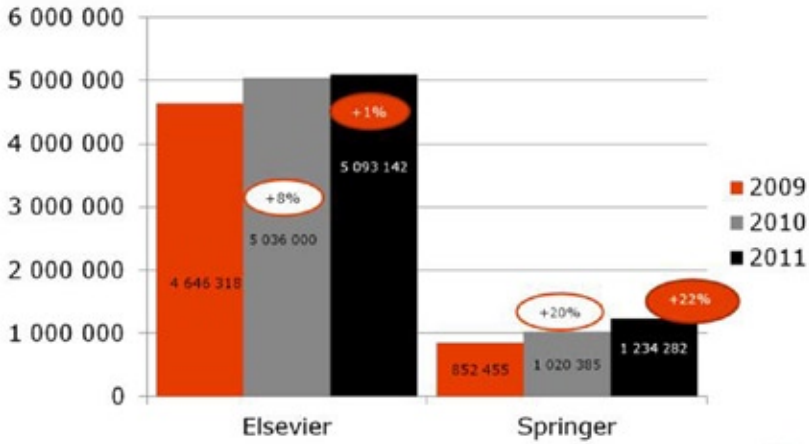
- Czy malejąca cena jednostkowa uzasadnia rosnące koszty zakupu licencji (?)
- Brak wpływu na mechanizm tworzenia ceny i jej stały wzrost
- Umowy wieloletnie ograniczają (?) wzrost cen, ale stanowią wieloletnie zobowiązanie obciążające budżet – są w praktyce pułapką cenową dla odbiorców
- Brak w ofertach opcji korzystnych dla odbiorców (bez wzrostu cen, nawet jeśli w konsekwencji bez poprawy jakości serwisu)
- Konieczność stworzenia planu redukcji kosztów (baz) na wypadek konieczności redukcji wydatków z budżetu MNiSzW
 - polityka finansowania licencji krajowych w perspektywie kryzysu finansowego

J. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

13

Wykorzystanie licencji krajowych

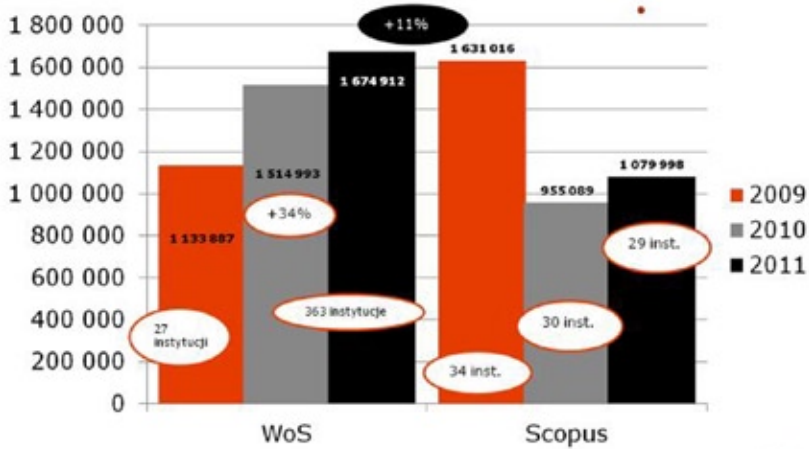

3. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

14

Wykorzystanie WoS i Scopus

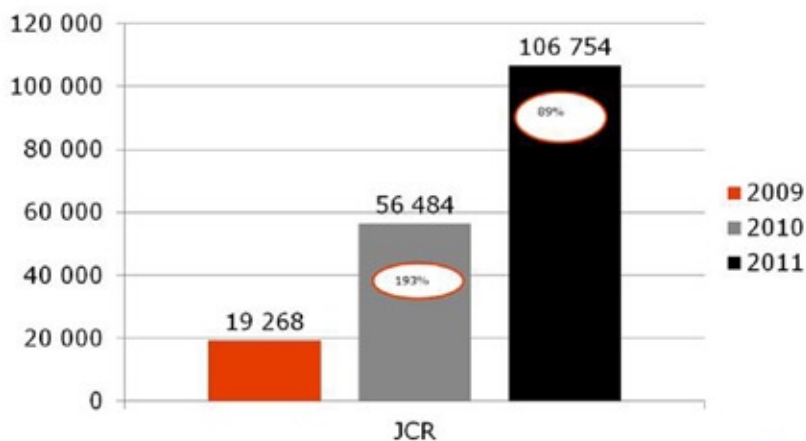

3. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

15

Wykorzystanie bazy JCR

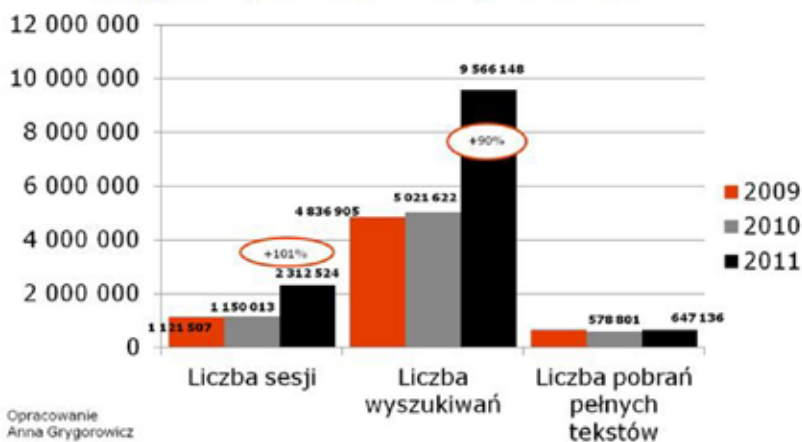

1. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

16

Wykorzystanie bazy EBSCO

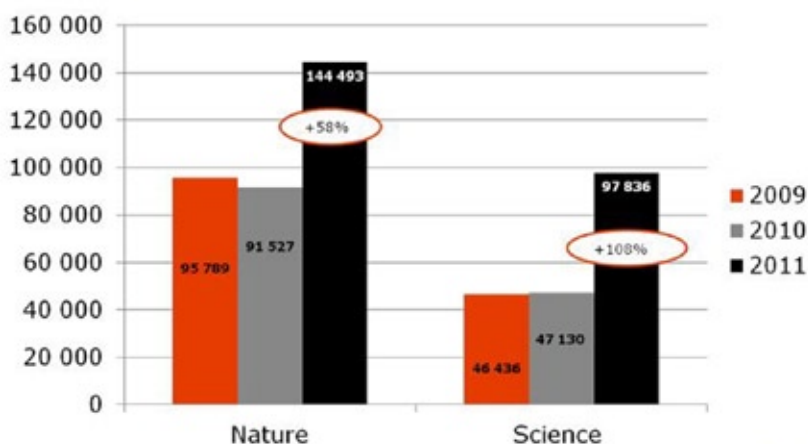
Opracowanie
Anna Grygorowicz

1. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

17

Wykorzystanie Nature i Science

J. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

18

Refleksje o użytkowaniu baz [1]

- Liczba pobrań nie wzrosła proporcjonalnie do wzrostu liczby instytucji np. Elsevier:
 - 2009 - 95 członków konsorcjum
 - 2011 - 439 zarejestrowanych instytucji (wpływ liczebności bazy na przeliczenia statystyczne)
- Stabilny, powolny wzrost ogólnej liczby pobrań, szybszy w bazie Springer (czy ma to związek z opcją Open Choice czy dostępem do książek?)

J. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

19

Refleksje o użytkowaniu baz [2]

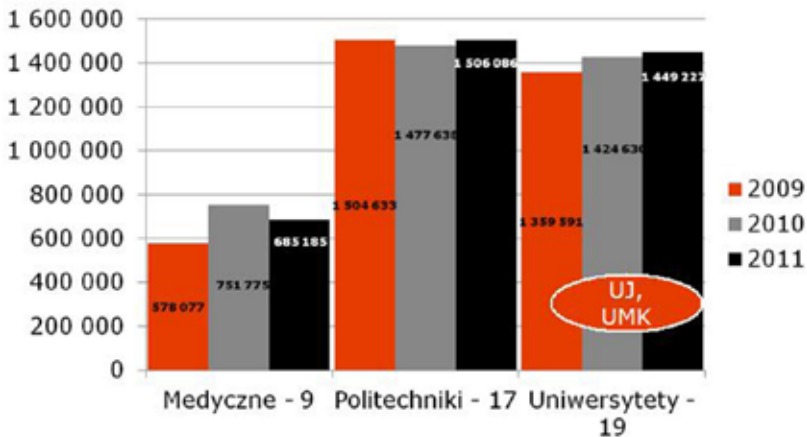
- Nieoczekiwana rola bazy EBSCO jako narzędzia do wyszukiwania literatury
- Wzrost zainteresowania bazami Nature i Science
- Czy nastąpiło nasycenie w zakresie dostępu do piśmiennictwa naukowego?
 - inicjatywy zakupu nowych licencji raczej wynikają z aktywności wydawców /dostawców niż z realnych potrzeb zgłaszanych przez użytkowników
 - ograniczone możliwości rozbudowy systemu dofinansowania (czy konieczny jest rozwój opcji pay-per-view)

J. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

20

Liczba pobrań z Elsevier

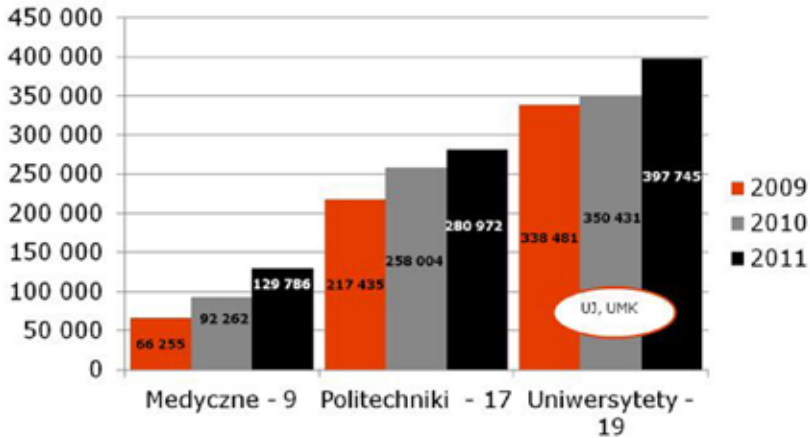

J. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

21

Liczba pobrań z bazy Springer

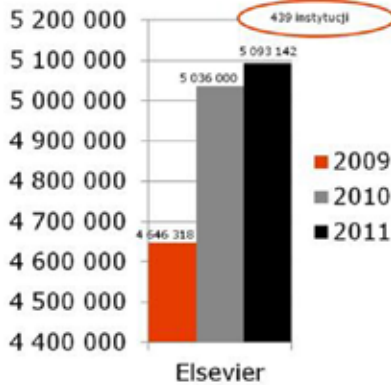
J. Stępnik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

22

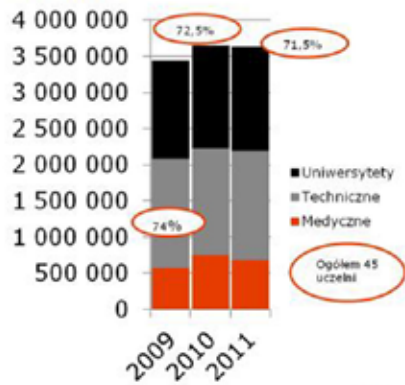

Wykorzystanie licencji krajowych Elsevier

Liczba pobrań z Elsevier

Liczba pobrań wg typów uczelni

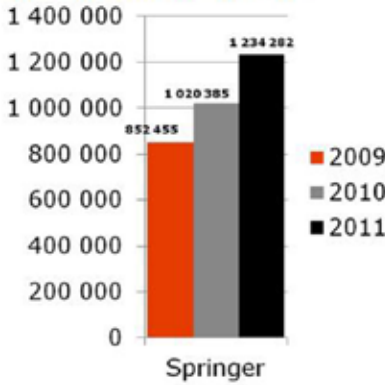
J. Stępnik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

23

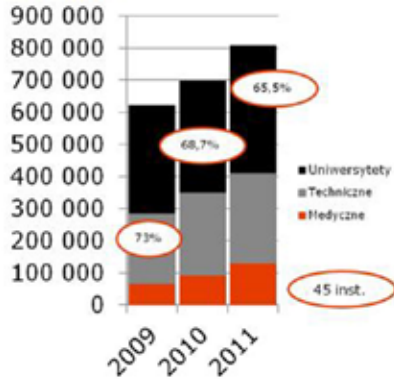

Wykorzystanie bazy Springer

Liczba pobrań wg lat

Liczba pobrań wg typów uczelni

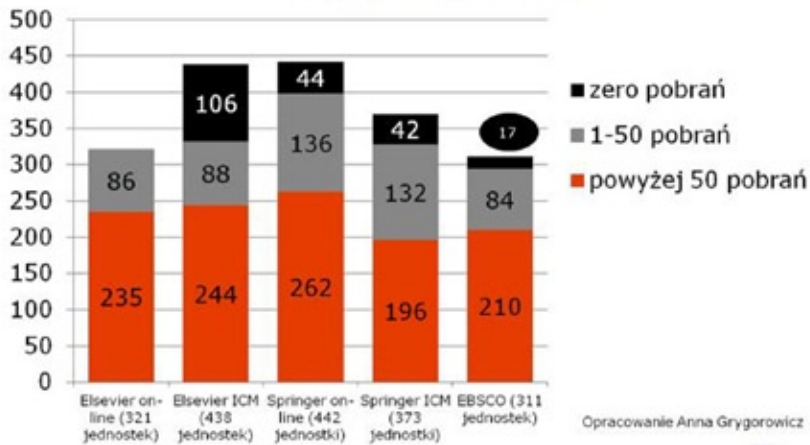

J. Stępnik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

24

Aktywność użytkowników wybranych baz w 2011 roku

Opracowanie Anna Grygorowicz

J. Stępnik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

25

Refleksje o aktywności użytkowników [1]

- Krótki czas oceny danych statystycznych
- 45 uczelni zapewnia 65-74% pobrań z baz pełnotekstowych. Czy licencje krajowe dla ponad 400 instytucji są potrzebne?
- Zarejestrowanie się nie jest jednoznaczne z korzystaniem z baz, liczba pobrań w granicach od 1 do 50 nie jest uzasadniona ekonomicznie
 - Liczba aktywnych pracowników naukowych a problem wieloletowości

J. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

26

Refleksje o aktywności użytkowników [2]

- Wzrasta wykorzystanie baz WoS i JCR, wzrost wykorzystania bazy Scopus (po wahnięciu w 2010 roku)
- Przyszłość?
 - Uzupełnienie oferty (książki, bazy polskie, archiwa, narzędzia typu multiwyszukiwarki, narzędzia do oceny kierunków rozwoju nauki i ośrodków wiodących)
 - Potrzeba systematycznej oceny efektywności wykorzystania baz
 - Udział bibliotekarzy w przygotowaniu planu rozwoju WBN (obecny program na lata 2009-2013)
 - Systematyczne zwiększanie środków na WBN

J. Stępniaik: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012

27